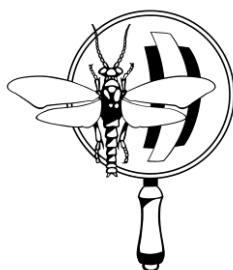

Wantsen op platanen in Bergen op Zoom

Vera Vandenbulcke
Gerrit Groeneweg

 Natuurvereniging
KNNV Landelijke
Insecten Werkgroep

Natuurvereniging KNNV
Landelijke insectenweergroep

Email: liw@knnv.nl
Website : liw.knnv.nl/

Inhoud

Samenvatting	3
Inleiding: Hoe kwamen we erbij?	3
Hoe gingen we te werk?	4
Platanen dragen bij aan de biodiversiteit in de stad	5
De plataan-netwants (<i>Corythucha ciliata</i>)	6
Het onderzoeksgebied	10
Overige wantsen	10
Geraadpleegde bronnen	18

Copyright: LIW-KNNV 2024

Referentie: Vera Vandenbulcke, Gerrit Groeneweg, Wantsen op platanen in Bergen op Zoom, LIW-KNNV, 2024

Overname van delen van de tekst is toegestaan onder bronvermelding.

Wantsen (heteroptera) in een urbaan milieu

Vijf jaar onderzoek naar overwinterende insecten op platanen (*Plantanus occidentalis* x *P. orientalis*) in Bergen op Zoom

Samenvatting

In dit artikel worden de resultaten besproken van een vijfjarig onderzoek, dat in de eerste plaats gericht was op het volgen van de verspreiding van de plataan-netwants (*Corytucha ciliata*) op platanen.

Het onderzoek is uitgevoerd in de wintermaanden van 2018/'19 tot en met 2023/'24 en omvat alle openbaar toegankelijke platanen op en langs de Brabantse Wal.¹

De plataan-netwants is een invasieve exoot, die voor zover bekend, in ons land geen schade veroorzaakt. In 2018 is de soort voor het eerst binnen het onderzoeksgebied waargenomen. Inmiddels heeft het insect zich over nagenoeg de gehele bebouwde kom van Bergen op Zoom verspreid.

Het onderzoek richtte zich op overwinteraars achter de loszittende schors van de plataan. Behalve plataan-netwantsen is onder de schors een veelheid aan soorten insecten en andere geleedpotigen aangetroffen, waaronder 38 soorten wantsen.

Afb. 1 Plataan (*Plantanus x hispanica*). Bergen op Zoom, 5 januari 2023

Inleiding: Hoe kwamen we erbij?

In 2018 woonden we in Roermond een lezing bij, die de komende winters voor ons echt zouden veranderen. We schoven netjes aan bij platanen in een residentiële woonwijk in Roermond. Men had op die bomen een bijzondere wants gezien. Iemand hield voorzichtig een stuk plataanschors opzij en iedereen mocht vijf seconden bewonderend kijken. Het was echt de moeite, een mooie kleine wants met een witte rugpartij van fijne kant, die alleen op platanen kan gedijen: 's-zomers op het blad en in de winter, met soms velen bijeen, onder de loszittende schorschubben van die boom: de plataan-netwants (*Corytucha ciliata*).

De plataan-netwants is van oorsprong Noord-Amerikaans en heeft zich de afgelopen decennia over een groot deel van de wereld verspreid. In 1964 duikt deze wants op in Italië. Onder invloed van klimaatverandering en druk Europees verkeer breidt ze haar territorium noordwaarts uit over heel

¹ De Brabantse Wal omvat – van zuid naar noord – delen van de gemeenten Woensdrecht, Bergen op Zoom, Roosendaal en Steenberghe in westelijk Noord-Brabant

Europa, tot ze ook in Nederland arriveert, waar ze zich mag verheugen in rijen bewonderaars rondom een boom in Roermond.

De wants is, zoals haar naam zegt, gebonden aan de plataan. Elke zichzelf respecterende stad (of dorpskern) heeft platanen. Het zijn mooie, majestueuze bomen, die in de zomermaanden schaduw bieden, goed bestand zijn tegen flink terugsnoeien en bovendien geen moeite hebben met lucht- of lichtvervuiling. Ideaal dus voor plantsoenen, alleeën, pleinen en parken. Zelfs als de ondergrond tot aan de stam met asfalt is afgedicht.

We keken even of deze wantsen ook dichterbij huis gesignaleerd werden. Dat was inderdaad het geval: in 2013 in het Statiekwartier van Antwerpen en in 2015, ook in Antwerpen, bij de Scheldekaaien op bomen tussen basketballende jongeren.

Waarom dan niet in Bergen op Zoom? Wij sloegen een warme bouffante om en gingen kijken.²

We begonnen in 2018 uiteraard in de Plataanstraat in onze eigen woonplaats (Bergen op Zoom) en bekeken vervolgens alle platanen die we verder in die stad tegenkwamen. Daarbij konden we gebruik maken van kaarten waarop het Gemeentelijk Groenbeheer alle ‘publieke’ platanen in die stad had aangegeven. Overwinterende plataannetwantsen troffen we die winter in Bergen op Zoom aan bij een busstation (3 stuks) en op een parkeerterrein (1 exemplaar).

Vanaf dan hebben we ons werkgebied uitgebreid en zijn we vijf achtereenvolgende jaren in de maanden december, januari en februari op stap geweest om alle platanen op openbaar toegankelijke plaatsen op en langs de Brabantse Wal te verkennen.

In eerste instantie leek het of de plataan-netwants zich met de auto of de bus verplaatste: we kwamen haar alleen op parkeerterreinen en bij bushaltes tegen. Schijn bedriegt misschien? Wellicht houdt ze van warmte in de winter en kan het haar in de zomer niet heet genoeg zijn. En laat de omgeving van de plataan compleet bestraat of geasfalteerd zijn. Geen probleem voor de boom en ideaal voor *Corythucha ciliata*.

Opvallend is dat we de deze wants nooit zijn tegengekomen op de weinige platanen die buiten bebouwde komen groeien en waar de temperaturen in de winter enkele graden lager kan liggen.

Hoe gingen we te werk?

In de zomer vertoeft de plataan-netwants hoog in de kruin van de boom, waar de wants leeft van het plantensap dat zij met haar zuignoot uit de bladeren van de plataan zuigt. Door het gering formaat van het dier (3,3 – 3,7 mm) is de wants daar nagenoeg onvindbaar. In het najaar echter daalt zij af en zoekt ze – vaak samen met soortgenoten - een plekje achter de loszittende schors van de boom, om daar de winter door te brengen.

Afb. 2 Aziatisch lieveheersbeestje (*Harmonia axyridis f. succina* en *f. spectabilis*) en plataanridderwants (*Arocatus longiceps*) overwinterend onder de schors van een plataan. Bergen op Zoom, 26 december 2023

Vervolgens hebben we vijf achtereenvolgende winters al die platanen bezocht en op ooghoogte de schorsschubben ervan verwijderd en bekeken om een beeld te krijgen van wat zich daaronder bevond. Niet alleen de plataan-netwants overwintert achter de schors, maar – zo bleek – een verrassende verscheidenheid aan andere geleedpotigen: wantsen, kevers, duizend- en miljoenpoten,

² Aanleiding en eerste resultaten van ons onderzoek publiceerden wij in de *Veelpoot* van april 2020

pseudo-scorpionen, aardkruipers, spinnen, vliegen, wespen, vlinders, mijten, stofwantsen, cicaden, bladluizen en springstaarten vertoeven om hen moverende redenen aldaar. Alles wat lang genoeg stilzat, werd op de foto gezet. Deze foto's zijn met hun coördinaten op www.waarneming.nl geplaatst.³ In principe zijn al onze gegevens vervolgens door de deskundige admins van [waarneming.nl](http://www.waarneming.nl) gecontroleerd en gevalideerd. Waarvoor onze dank!

Platanen dragen bij aan de biodiversiteit in de stad

Sommigen onder de overwinterende geleedpotigen zijn voor hun voedsel echt op de platanen aangewezen, zoals de plataan-netwants, de plataanridderwants (*Arocatus longiceps*) en een stofluis (*Ectopsocus petersi*). Ze zijn alle fytofaag: ze voeden zich met sap, blaadjes of zaadjes van de plataan. Voor hen is de boom dus een "home sweet home".

Maar er zijn ook heel wat zoöfage bewoners bij, vleeseters dus. Voor hen is de plataan met zijn loszittende geschubde schors een winterpaleis, een veilige haven in koude, donkere tijden. Of een fijne rustplaats om even bij te komen na het jagen.

De wereld om ons heen is een geweldig systeem dat we niet helemaal doorgrond hebben. Maar waar we graag ingrijpen, zonder de gevolgen daarvan te overzien. Een ding weten we wel: het is zeker eten en gegeten worden. Wie zich buitenshuis begeeft, trapt gauw op iemand anders of op het eten van iemand anders. We nemen graag plaats in en we hebben nog meer plaats nodig, vinden we. Daarbij houden we niet altijd rekening met heel veel kleine individuutjes die we achteraf bekeken misschien toch beter behandeld hadden. Er wordt van klein naar groot gegeten, dus wie gevederde vriendjes wil horen zingen, moet er rekening mee houden dat die beestjes moeten eten. En wat eten ze? Juist. De kleinere ongewervelden die het zelf moeten rooien in de wereld. Laat ons daarom zuinig zijn op zo iets moois als een plataan. Hij is het huis van duizenden levenslustige dames en heren die uiteindelijk ons het leven mogelijk maken. Geef de plataan dus een grotere boomspiegel als het kan. Hang er niet zomaar lampen en slingers in. Zorg dat er wat water is in de droge periodes. Koester hem en veeg zijn bladeren in de herfst van uw stoepsteen, met vreugde en dankbaarheid.

We spreken de hoop uit dat dit artikel voor meer insectenliefhebbers een aanspraak zal zijn om tijdens de wintermaanden binnensteden en dorpskernen gaan bezoeken om daar achter de schors van (vaak monumentale) platanen een nieuwe wereld te ontdekken.

---

³ Dit bracht ook een nieuwe soort vlinder voor Nederland aan het licht: de zuidelijke berkenmineermot (*Stygmella naturnella*). Zie o.a. <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=2685>

De plataan-netwants (*Corythucha ciliata*)

De plataan-netwants is niet groter dan 3,4 – 3,7 mm, maar is (afgezien van het formaat) gemakkelijk te herkennen aan het spierwitte netvormig patroon van de aders van de brede vleugels, het

eveneens witte reliëf van het typische borststuk dat tot ver naar achteren reikt en van de extreem ontwikkelde halsblaas, die een groot deel van de kop bedekt.

Afb. 3 Plataan-netwants (*Corythucha ciliata*). Bergen op Zoom 17 maart 2020

Op elk van de vleugels bevindt zich een donkere stip. Het achterlijf en het borststuk zijn zwart, maar worden volledig aan het oog onttrokken door een harnas van witte vleugels en dito halsschild en borststuk.

Voedsel

In Noord-Amerika, waar de plataan-netwants van nature voorkomt, leeft het dier vooral op de westerse plataan (*Platanus occidentalis*). In ons land staat voornamelijk de gewone plataan (*Plantanus x hispanica*), een hybride van de Amerikaanse of westerse plataan en de Zuid-Europese of oosterse plataan (*Plantanus orientalis*). Ook op andere soorten en variëteiten van de plataan kan deze wants worden aangetroffen. Incidenteel neemt de plataan-netwants ook genoegen met de bladeren van de uit Oost-Azië afkomstige papiermoerbeï (*Broussonetia papyrifera*), de witte bitternoot (*Carya ovata*) en van de es (*Fraxinus sp.*). Al deze voedselplanten zijn wereldwijd verspreid.⁴

Wij beperken onze aandacht hier tot haar belangrijkste voedselbron, platanen. De plataan is een gemakkelijke boom, kan goed tegen droogte en vervuiling en is daarom bijzonder populair op pleinen, op parkeerterreinen, in stadsparken en in woonwijken. Voor de plataan-netwants heeft deze boom niet alleen het voordeel van grote smakelijke bladeren, maar ook van loszittende schors, waarachter het goed overwinteren is.

Economisch belang

De plataan-netwants vertoeft aan de onderkant van de bladeren van de 'gastheer'. Met hun zuignuit of rostrum zuigen nimfen (larven) en imago's (adulten) daar sappen uit het blad. Dat wordt door het onttrekken van bladgroen duidelijk zichtbaar als een dicht patroon van witte vlekjes op de bovenzijde van de bladeren (*chlorosis*). De onderzijde van aangetaste bladeren is bezaaid met zwarte uitwerpselen en vervellingshuidjes (afbeelding 4). De wants begint langs de bladnerven, maar uiteindelijk wordt het hele blad aangetast, zodat dit uiteindelijk voortijdig afvalt. Onduidelijk is of de wants in die situatie met het blad mee naar beneden dwarrelt. De boom lijkt daardoor geen schade te ondervinden, ook al is niet iedereen het daarmee eens. Wanneer in een straat in Schaarbeek (B.) - tot groot verdriet van de bewoners – 134

⁴ Péricart 1983, 261

beeldbepalende platanen worden gerooid, heeft de schepen van openbare werken begrip voor de emotionele reactie van de bewoners van die straat. “Maar”, zegt hij: “de levensduur van de bomen is beperkt door de komst van de vernietigende plataan-netwants”. De 134 platanen worden vervangen door 89 lindebomen: “Die nemen meer CO² op”.⁵

Afb. 4 Plataan-netwants (*Corytucha ciliata*) op de onderzijde van het blad van een plataan. Nevers (F.), 5 juni 2019

In Noord-Italië wordt deze wants geassocieerd met twee schimmels: het zeeblauwuitbreekkorreltje (*Apiognomia veneta*) en de uit Amerika afkomstige *Ceratocystis fimbriata forma platani*. Deze laatste schimmel is zeer agressief en kan de boom in enkele jaren tijds doden. Vooral de in Europa populaire gewone plataan is bijzonder kwetsbaar voor die schimmel. Hoewel de plataan geen aantoonbare schade lijkt te ondervinden van de wants zelf, acht men het niet uitgesloten, dat in Zuid-Europa de plataan-netwants mede verantwoordelijk zou kunnen zijn voor de verspreiding van de beide schimmels.⁶

Invasieve exoot

Men veronderstelt dat de plataan-netwants Europa per schip heeft bereikt. Ze wordt voor het eerst gemeld in Italië in 1964, vervolgens heeft de wants haar areaal gestaag uitgebreid, eerst Zuid-Europa, langzamerhand steeds meer oost- en noordwaarts. Omdat de plataan-netwants vrijwel alleen op plataan leeft, vormt afwezigheid van die boom de enige beperking in haar verspreiding. Uit Keulen wordt de soort vanaf 2001 gemeld, uit de Nederlandse provincie Limburg vanaf 2008 en uit Antwerpen vanaf 2013. Toen leek de noordelijke expansie te stoppen.⁷

Levensloop

Een voor entomologen prettige bijkomstigheid is, dat er voor onderzoek naar mogelijk schadelijke insecten geld beschikbaar is, om de levensloop van het insect gedetailleerd te kunnen bestuderen. De plataan-netwants is een voorbeeld van zo'n goed bestudeerd dier.

De plataan-netwants overwintert als imago en zoekt daarvoor een beschut plekje op, bij voorkeur onder loszittende schors van de plataan, maar zij is ook wel te vinden in spleten en scheuren in muren en houtwerk in de directe nabijheid van de boom. Op die manier kunnen ze overleven bij een buitentemperatuur van meer dan 10° onder het vriespunt.⁸

Wanneer de gemiddelde temperatuur in het voorjaar boven de 8°C stijgt, worden de overwinterende wantsen actief en gaan ze aan de wandel. Circa 70% van de overwinterende wantsen zijn vrouw en die beginnen vanaf begin mei met het leggen van 80-100 eitjes per wants. Andere bronnen noemen zelfs 280 tot 350 eitjes. Ook de larve leeft op de onderzijde van het blad. Zes tot acht weken na de afzetting later kruipt er een nieuwe volwassen generatie rond op de plataan. Van die nieuwe generatie schijnt een groot deel voortijdig aan haar einde te komen, maar wat daarvan resteert zorgt in juni/augustus voor nageslacht. Ook dan produceert elk vrouwtje minimaal 80-100 eitjes, die aan de onderzijde van het blad worden gekleefd. Medio september verschijnen dan de volwassen dieren van de tweede generatie, die vanaf eind oktober weer onder de schors kruipen om te overwinteren.⁹ Rekening houdend met een grote sterfte tijdens het overwinteren en met het opgroeien van de elkaar snel opvolgende generaties wantsjes, leert een voorzichtige schatting ons, dat onder gunstige omstandigheden één vrouwtje in één jaar tijds goed kan zijn voor een kleine 2000 nakomelingen. Dit soort aantallen is niet uitzonderlijk voor insecten. Het gevolg kan zijn dat de plataan-netwantsen,

⁵ Website van BRUZZ, een Brusselse niet-commerciële, sociale en culturele radiozender die zich richt op het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, d.d. 28 maart 2019

⁶ Neal & Schaefer 2000, 85

⁷ Aukema, & Hermes 2009, 55-56

⁸ Malumphy et al. 2006

⁹ Öszi et al. 2005, 135-150

met duizenden aan de onderzijde van de bladeren van de plataan zitten en zich daar aan de levenssappen van de plant laven. Die situatie zijn we op de Brabantse Wal (nog?) nergens tegengekomen.

Natuurlijke vijanden

Terwijl sommige insecten hun gespierde borststuk en het malse achterlijf onbedoeld als smakelijk hapje aan predatoren aanbieden, verbergt de volwassen plataan-netwants deze ledematen onder het fraaie harnas. Een harnas dat langs de rand bovendien is bezet met kleine uitstekende puntjes. De larve, die dat harnas mist, ziet er onappetijtelijk uit, want ze is even doeltreffend voorzien van stekels en borstels. Jagers, zoals de algemeen voorkomende miersikkelwants (*Himacerus mirmicoides*), laten zich echter niet afschrikken door het uiterlijk van de plataan-netwants en eten ze met smaak op.

Ongetwijfeld worden ook veel eitjes van de plataan-netwants door andere ongewervelden opgepeuzeld, maar daarover is weinig bekend. De nimfen en imago's hebben vooral te lijden van schimmels.

Dispersie

Sinds de plataan-netwants in 1964 Italië bereikte, breidde zij haar leefgebied langzaam noordwaarts uit, tot zij in 2008 in Limburg de Nederlandse grens overschrijdt. Hoe de wants zich verplaatst is onduidelijk. Platanen waarop de wants leeft, zijn te vinden in stadscentra, dorpskernen en nieuwbouwwijken, locaties die op kilometers afstand van elkaar kunnen liggen. De wants die vanaf 2013 in Antwerpen leeft, duikt in 2018 op in Bergen op Zoom, meer dan 30 kilometer verder. Tussen Bergen op Zoom en de Belgische grens, hemelsbreed 17 km, was in de tussenliggende jaren geen enkele plataan te vinden waarop de wants voorkwam.¹⁰ Het is onwaarschijnlijk dat het diertje die afstand op eigen kracht heeft overbrugd. Haar vliegvermogen lijkt beperkt, mogelijk wordt de actieradius vergroot door met de wind mee te dwarrelen. Men neemt aan dat ook het wegverkeer een rol kan spelen bij de verspreiding van de plataan-netwants.¹¹

Opmerkelijk is in dit verband, dat de eerste vindplaatsen in Bergen op Zoom parkeerterreinen zijn. Eén van die parkeerterreinen ligt bij het NS-station: hoewel dat minder waarschijnlijk lijkt, zou zelfs verkeer over rails kunnen meewerken aan de verspreiding van de wants. Overigens kan ook vervoer van plantmateriaal een rol spelen bij de verspreiding van de wants. Zo werd al in 1991 in Nederland import van de plataan-netwants op jonge boompjes uit Italië geconstateerd. Die import resulteerde overigens niet in vestiging. Dat was wel het geval in Bedfordshire, Groot-Brittannië.¹²

Afb. 5 Plataan-netwantsen (*Corytucha ciliatua*) overwinterend onder de schors van een plataan. Twee exemplaren liggen omgekeerd waardoor de zwarte onderzijde in beeld komt. Bergen op Zoom, 28 januari 2024

¹⁰ Onderzoek door de auteurs in de winters 2018/'19 en 2019/'20

¹¹ Rietschel 2007, 301-317

¹² Aukema & Hermes 2009, 55-56

Dispersie in Bergen op Zoom

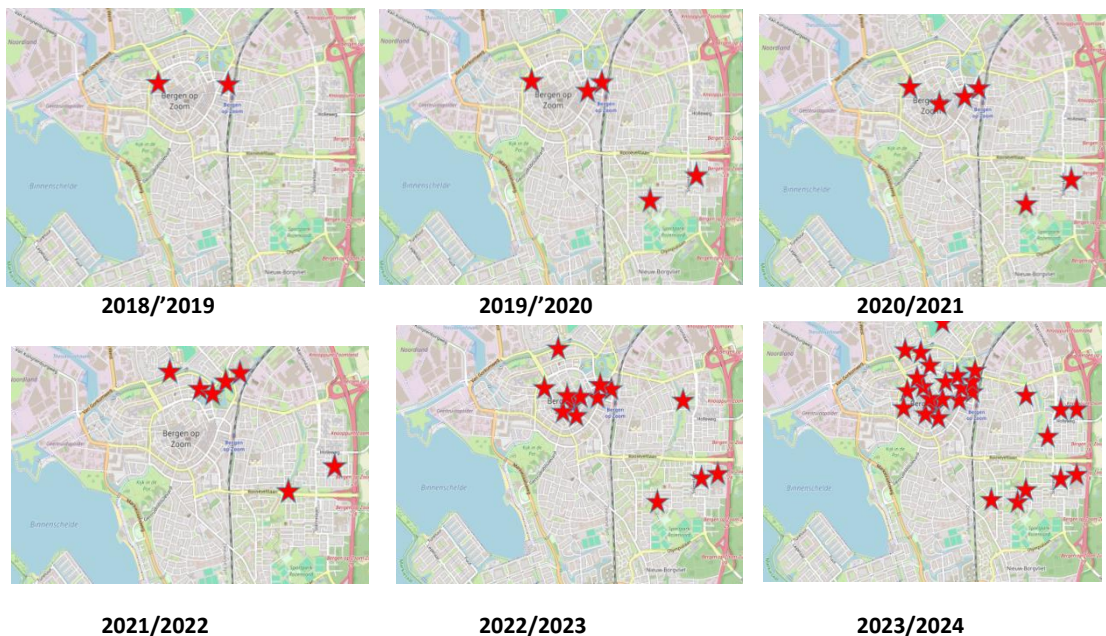
Zoals reeds opgemerkt is de plataan-netwants in de winter van 2018/'19 voor het eerst in Bergen op Zoom waargenomen: 3 stuks bij het station en 1 exemplaar op het Mineurplein.

Een jaar later, de winter van 2019/'20, telden we bij het station al 26 exemplaren, 2 stuks op het Mineurplein en nu ook een exemplaar op een plataan buiten het stadscentrum.

Dan gaat het snel: in de winter van 2020/'21 zien we de wants al op zes verschillende locaties, en de afgelopen winter (2023/'24) in totaal 246 stuks op 25 verschillende locaties verspreid door de stad.

Ook buiten de stad verschijnt nu de plataan-netwants: één exemplaar in Wouwse Plantage (12 januari 2023), één in Steenberg (15 december 2023) en één in Ossendrecht op een solitaire majestueuze plataan (26 december 2023).

Let wel: we onderzoeken alleen de los zittende schubben van de platanen op ooghoogte, alles daaronder en daarboven valt buiten ons blikveld.

Afb. 6a-f Dispersie van de plataannetwants (*Corytucha ciliata*) in vijf jaar tijds over Bergen op Zoom

Het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied strekte zich uit over veertien verschillende locaties: stadswijken en dorpskernen op en langs de Brabantse Wal, deel uitmakend van de gemeenten Bergen op Zoom, Roosendaal, Steenbergen en Woensdrecht (afbeelding 7)

Locatie	Gemeente, wijk of woonkern	aantal platanen
	Gemeente Bergen op Zoom	
I	Bergen op Zoom - Oost	557
II	Bergen op Zoom – Centrum / West	252
III	Bergse Plaat / Boulevard	361
IV	Meilust / Noordgeest	58
V	Halsteren	±100
VI	Lepelstraat	15
	Gemeente Roosendaal	
VII	Heerle	14
XVIII	Wouw	4
IX	Wouwse Plantage	60
	Gemeente Steenbergen	
X	Dinteloord	4
XI	Nieuw-Vossemeer	1
XII	Steenbergen	36
	Gemeente Woensdrecht	
XIII	Huijbergen	4
XIV	Ossendrecht	27

Overige wantsen

Hierna volgt een overzicht van de door ons op platanen op de Brabantse Wal aangetroffen wantsen. Voor alle duidelijkheid: het is niet uit te sluiten dat er nog meer en andere soorten wantsen op de platanen aanwezig waren. We keken in de periode december-maart steeds op ooghoogte, dus niet de hele boom en ook niet het hele jaar. Maar zelfs deze in tijd en omvang beperkte survey toont de relatie boom-dier aan en benadrukt het belang van groen in de stad.

Dit overzicht bevat informatie wat betreft habitat, ecologie en status van de wantsen in Nederland en België. Indien aanwezig, is de Nederlandse naam vermeld. Wij hebben daarbij gebruik gemaakt van de door Berend Aukema en Dik Hermes opgestelde verspreidingsatlassen en van de meest recente informatie op waarneming.nl.¹³

Elf van de 38 soorten wantsen, die we overwinterend onder de bast van plataan hebben aangetroffen, komen pas na 1990 in ons land voor. Een aantal daarvan hebben zich vanuit zuidelijker gelegen streken noordwaarts uitgebreid (klimaat-effect), andere zijn met goederentransport uit verschillende werelddelen in Europa terechtgekomen (globalisering van de natuur). Ook die nieuwe soorten hebben zich verspreid en planten zich hier voort.

Het is opvallend dat juist nieuwkomers vaak overwinterend onder de schors van platanen worden aangetroffen.

¹³ Aukema & Hermes 2006, 2014, 2016 en 2020

Per soort vermelden we hierna de huidige status daarvan in Nederland en België, het aantal locaties op de Brabantse Wal, waar de soort overwinterend onder de bast van een of meer platanen is aangetroffen, alsmede het voedsel van de wants.

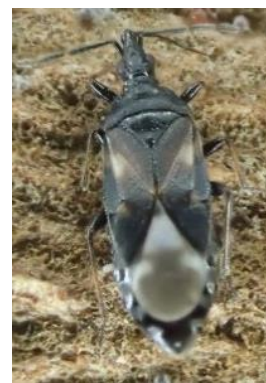

Afb. 8 Plataanridderswants (*Arocates longiceps*) en 7-stippelig lieveheersbeestje (*Coccinella septempunctata*) overwinterend achter de schors van plataan. Bergen op Zoom, 26 november 2020

ANTHOCORIDAE (BLOEMWANTSEN)		
Naam	locaties	Opmerkingen
<i>Anthocoris confusus</i>	I, II, IV, V, VII, IX	Overwinterende dieren zijn vooral bevruchte vrouwtjes. Voedsel bestaat hoofdzakelijk uit bladluizen.
<i>Anthocoris nemoralis</i>	I, II, IX	Voedsel bestaat uit bladluizen, bladvllooien, andere kleine insecten en spintmijten. De wants is onder andere een belangrijke predator van perenbladvllooien en wordt als biologische bestrijder gekweekt en uitgezet in boomgaarden.
<i>Anthocoris nemorum</i> (gewone bloemwants)	II	Vooral vrouwtjes en incidenteel de oudere larven overwinteren. Het voedsel bestaat uit spintmijt, bladluizen en alle mogelijke andere kleine insecten. Incidenteel zuigt ze ook aan planten.
<i>Brachysteles parvicornis</i>	I, II, III, IV, V, VI, VII, IX, X, XI, XII, XIII, XIV	Leeft van oribatide mijten.
<i>Buchananiella continua</i>	V	Van origine een pantropische soort, die op verschillende plekken in West-Europa is aangevoerd en zich daar heeft weten te vestigen. Leeft van stofluizen (Psocoptera) maar mogelijk ook van andere kleine insecten.
<i>Cardiastethus fasciventris</i>	I, II, III, IV, V, VII, XII	Een Atlantisch-Mediterrane soort, die zich noordwaarts uitbreidt. De soort is in 2004 voor het eerst in België waargenomen, de eerste Nederlandse melding volgt in 2007. Het voedsel bestaat uit kleine geleedpotigen, vermoedelijk hoofdzakelijk stofluizen (<i>Psocoptera</i>).
<i>Dufouriellus ater</i>	I, III, VI, VII, IX, XIV	De wants is acyclisch: alle stadia kunnen heel het jaar door gevonden worden achter de schors van plataan. Voedt zich met kleine insecten, onder andere hout- en stofluizen (<i>Psocoptera</i>).
<i>Orius spec.</i> (bloemwants onbekend)	I, II, III, IV, V, X, VII, IX, XII, XIV	Zoöfaag.
<i>Temnostethus pusillus</i>	III, IX	Het voedsel bestaat onder andere uit bladluizen, bladvllooien en wolluizen.

<i>Xylocoridea brevispennis</i>	V	In Nederland zeer zeldzaam. Wants uit Midden- en Zuid-Europa (noordwaarts tot in Polen en Slovenië) en Noord-Afrika. Eerste waarnemingen in Nederland 2003 en 2005. De soort is zoöfaag.

Afb. 9abc Bloemwantsen. Van links naar rechts: *Dufouriellus ater*, *Orius sp.* en *Temnostethus pusillus*

COREIDAE (RANDWANTSEN)		
Naam	locaties	Opmerkingen
<i>Leptoglossus occidentalis</i> (bladpootwants)	IV	Een Noord-Amerikaanse soort, die van nature voorkomt in het westen van Canada, de Verenigde Staten en Mexico. In 1999 is ze in Italië voor het eerst in Europa gesignaleerd, vervolgens is een groot deel van Europa gekoloniseerd. In 2007 zijn de eerste exemplaren in Nederland en België gesignaleerd. De bladpootwants leeft van jonge twijgen, pollen en zaden van coniferen.

Afb. 10 *Leptoglossus occidentalis* (bladpootwants)

LYGAEIDAE (BODEMWANTSEN)		
Naam	locaties	Opmerkingen
<i>Arocatus longiceps</i> (plataanridderwants)	I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII, XIV	Een zuidelijke soort die in 2007 voor het eerst in Nederland is gezien. De wants komt inmiddels in België en in nagenoeg heel Nederland algemeen voor. Onder de schors wordt niet alleen overwinterd. Op 8 maart 2019 werd er ook een copulerend koppel aangetroffen. Voedt zich vooral met de zich ontwikkelende en rijpe zaden van plataan.
<i>Heterogaster urticae</i> (netelringpoot)	I, II, XII	Fytofaag op kleine en grote brandnetel.
<i>Kleidocerys resedae</i> (berkensmalsnuit)	III, V, VII	Voedt zich met de zaden van berk en els.

LYGAEIDAE (BODEMWANTSEN)		
Naam	locaties	Opmerkingen
<i>Nysius huttoni</i> (tarwenysius)	I, II, III, IV, VI, XII	Herkomst Nieuw-Zeeland; sinds 2002 via de haven van Antwerpen in Nederland. ¹⁴ Leeft van zaden van grassen.
<i>Nysius seneciones</i> (kruiskruidnysius)	II, IV, XII	Fytofaag op kruiskruid en andere composieten.
<i>Rhyparochromus vulgaris</i> (gewone rookwants)	I, V	Wants van Zuid-Europa en Noord-Afrika. In 1987 voort het eerst in Nederland waargenomen. Het voedsel bestaat uit zaden van allerlei planten, zoals aardbei, brandnetel, alsem, iep en populier, maar ook larven van bastkevers zouden op het menu staan.
<i>Scolopostethus affinis</i> (kortvleugelige zaagpoot)	I, X	Zuigt sap uit zaden van onder andere berk, brandnetel, beuk en iep.
<i>Scolopostethus pictus</i> (bonte zaagpoot)	I, II, III, IV, V, IX, X, XII	Deze wants leeft fytofaag van zaden en mogelijk ook van schimmels in strooisel, tussen mos en gras.
<i>Scolopostethus thomsoni</i> (Thomsons zaagpoot)	I	Leeft fytofaag van zaden van allerlei planten als brandnetel, boerenwormkruid, munt, struikhei en vingerhoedskruid.

Afb. 11abc Bodemwantsen. Van links naar rechts: *Kleidocerys resedae* (berkensmalsnuit), *Dufouriellus ater* en *Rhyparochromus vulgaris* (gewone rookwants)

MIRIDAE (BLINDWANTSEN)		
Naam	locaties	Opmerkingen
<i>Deraeocoris lutescens</i> (loofboomhalsbandwants)	I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII, XIV	Het voedsel bestaat uit bladluizen, bladvlooiën en kleine rupsen.
<i>Liocoris tripustulatus</i> (brandnetelblindwants)	II	De wants zuigt vooral aan de bloeiwijzen en de vruchten van de grote en kleine brandnetel.
<i>Lygus rugulipennis</i> (behaarde schaduwwants)	III	De wants vooral aan de bloemknoppen en groeipunten van vooral composieten, kruis- en vlinderbloemigen. Schade is geconstateerd aan aardappel, haver, tarwe, klaver, luzerne en suikerbiet. De larven voeden zich ook met bladluizen en eieren van insecten.

¹⁴ Aukema et al. 2009, 25-31; Aukema & Hermes 2009, 53-88; Smit et al. 2007.

<i>Orthops basalıs</i> (variabele dwergschaduwwants)	II	Fytofaag op schermbloemigen, waar ze hoofdzakelijk in de bloeischermen van de zaden leeft.
<i>Orthops campestris</i> (groene dwergschaduwwants)	VIII	fytofaag. Jong blad, bloemknoppen en rijpe zaden van schermbloemigen.

Afb. 12abc Blindwantsen. Van links naar rechts: *Deraeocoris lutescens* (loofboomhalsbandwants), *Liocoris tripustulatus* (brandnetelblindwants) en *Orthops basalıs* (variabele dwergschaduwwants)

OXYCARENIDAE (SPITSKOP-BODEMWANTSEN)		
Naam	locaties	Opmerkingen
<i>Oxycarenius lavaterae</i> (lindenspitskop)	I, II, VI, XI	Mediterrane soort. Sinds 2016 worden er zowel in België als in Nederland levensvatbare populaties gesignaleerd. Leeft fytofaag op vooral winterlinde en struikmalva. Ook op andere planten en bomen uit de familie van de kaasjeskruidachtigen, zoals kaasjeskruid, heemst, abutilon, hibiscus en Linde. Een enkele keer wordt de wants op een andere boomsoort aangetroffen, zo zijn waarnemingen bekend van de wants op populier, paardenkastanje en – zoals in Bergen op Zoom – op plataan. ¹⁵
<i>Oxycarenius modestus</i> (elzenpropjeswants)	IV	Leeft op witte en op zwarte els van de zich ontwikkelende en oude zaden in de elzenpropfen

Afb. 13ab Spitskopbodewantsen. Links *Oxycarenius lavaterae* (lindenspitskop), rechts *Oxycarenius modestus* (elzenpropjeswants)

¹⁵ *Oxycarenius lavaterae* found for the first time in the Netherlands (EPPO Reporting Service no. 01 - 2010 Num. article: 2010/010), <https://gd.eppo.int/reporting/article-310>

PENTATOMIDAE (SCHILDWANTSEN)		
Naam	locaties	Opmerkingen
<i>Arma custos</i> (snuitkeverschildwants)	I, III	Leeft van een heel scala aan insecten, onder andere bastaardrupsen, kevers en keverlarven, maar ook van wantsen.
<i>Palomena prasina</i> (groene schildwants)	II, IV	Zuigt aan rijpende zaden en vruchten en aan andere vegetatieve delen van de planten.
<i>Pentatoma rufipes</i> (roodpootschildwants)	I, III	Naast sap uit knoppen, twijgen en rijpende zaden voedt de wants zich met eieren, larven en poppen van insecten, maar ook met dode geleedpotigen. Het dier overwintert als nimf.
<i>Rhaphigaster nebulosa</i> (grauwe schildwants)	I, II, IV, V, IX, X, XII, XIV	Midden-Europese soort, die zich in 1997 in Nederland heeft gevestigd. Is zoöfytofaag en eet onder andere de larven van bladkevers.

Afb. 14abd Schildwantsen. Van links naar rechts: *Arma custos* (snuitkeverschildwants), *Palomena prasina* (groene schildwants), *Pentatoma rufipes* (roodpootschildwants)(nimf), *Rhaphigaster nebulosa* (grauwe schildwants)

PIESMATIDAE (AMARANTWANTSEN)		
Naam	locaties	Opmerkingen
<i>Parapiesma quadratum</i> (bietenwants)	III	In Nederland zeldzaam, komt voor in zilte biotopen langs de kust en incidenteel op akkers in het binnenland. Fytofaag. Vooral op ganzenvoet en op melde

Afb. 15 *Parapiesma quadratum* (bietenwants)

PYRRHOCORIDAE (VUURWANTSEN)

Naam	locaties	Opmerkingen
<i>Pyrrhocoris apterus</i> (vuurwants)	I, II, III, XII	Leeft van de zaden van planten behorende tot de orde Malvales: linde en kaasjeskruiden. Ze zuigen ook aan de planten zelf en incidenteel worden ook dierlijke voedselbronnen benut: insecteneieren, dode insecten, aas en zelfs kannibalisme komt voor.

Afb. 16 *Pyrrhocoris apterus* (vuurwants)Afb. 17 *Brachycarenum tigrinum* (zwartgespikkelde glasvleugelwants)Afb. 18 *Saldula saltoria*

RHOPALIDAE (GLASVLEUGELWANTSEN)

Naam	locaties	Opmerkingen
<i>Brachycarenum tigrinum</i> (zwartgespikkelde glasvleugelwants)	XII	Een zeldzame soort die in 1993 voor het eerst in Nederland is waargenomen. Voedt zich hoofdzakelijk met sap van op de bodem liggende zaden, vooral amarantachtigen, composieten, kruis- en vlinderbloemigen.

SALDIDAE (OEVERWANTSEN)

Naam	locaties	Opmerkingen
<i>Saldula saltoria</i>	XIV	Komt algemeen voor in allerlei soorten vochtige biotopen. Leeft van vliegenmaden en andere kleine insecten.

TINGIDAE (NETWANTSEN)

Naam	locaties	Opmerkingen
<i>Corythucha ciliata</i> (plataan-netwants)	I, II, IV, XII, IX, XIV	Een van oorsprong Noord-Amerikaanse soort, die zich na vestiging in Europa in 1964 sterk heeft uitgebreid. In 2008 is de plataan-netwants voor het eerst in Nederland waargenomen. Ons 5-jarig onderzoek naar overwinteraars onder de schors van platanen op de Brabantse Wal was specifiek op deze wants gericht. Elders in deze rapportage besteden we extra aandacht aan deze wants en aan de resultaten van dat onderzoek. De wants leeft van het sap uit het blad van platanen.

<i>Kalama tricornis</i> (bodemnetwants)	I	De wants leeft fytofaag in droge, grazige habitats tussen lage vegetatie en op de bodem. Wordt op veel verschillende soorten planten waargenomen, maar de leefwijze is onbekend.
<i>Tingis cardui</i> (speerdistelnetwants)	II	Deze wants leeft fytofaag op speerdistel (<i>Cirsium vulgare</i>), maar ook op andere soorten distels.

Afb. 16abc Netwantsen. Van links naar rechts: *Corythucha ciliata* (plataan-netwants), *Kalama tricornis* (bodemnetwants) en *Tingis cardui* (speerdistelnetwants)

Geraadpleegde bronnen

Aukema, B. & D.J. Hermes, 2009: Nieuwe en interessante Nederlandse Wantsen III (Hemiptera: Heteroptera), *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 31, 53-88

Aukema, B., Bruers, J.M. & Viskens, G.M., 2009: Nieuwe en zeldzame Belgische wantsen III (Hemiptera: Heteroptera), *Bulletin S.R.B.E. / K.B.V.E.* 145, 25-31

Aukema, B. & D.J. Hermes, *Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera – Heteroptera)*, zes delen. EIS Nederland, Leiden, 2006, 2014, 2016 en 2020

Malumphy, C. et al., 2006: Platanus lace bug *Corythucha ciliata*, *Plant Pest Notice* no. 46 (Central Science Laboratory), York (UK)

Neal, J.W. jr. & C.W. Schaefer, 2000: Lace Bugs (Tingidae), in: Schaefer & Panizzi (eds.) 2000, 85

Öszi, B., M.Ladányi, M. en L. Hufnagel, 2005: Population Dynamics Of The Sycamore Lace Bug, *Corythucha Ciliata* (Say) (Heteroptera: Tingidae) in Hungary, *Applied Ecology And Environmental Research* 4 (1), 135-150

Péricart, J., 1983: *Hemiptères Tingidae Euro-Méditerranées* (Faune de France 69)

Schaefer, C.W. & A.R.Panizzi (eds.), 2000: *Heteroptera of Economic Importance*. London – New York – Washington DC

Smit, J.T., M. Reemer & B. Aukema, 2007: Een invasive van de Nieuw-Zeelandse tarwewants *Nysius huttoni* in Nederland (Heteroptera: Lygaeidae), *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 27